

עין משפט
גזר מצוה

מא:

לְאוֹמֵר אֲךְ שְׁלִיחוֹת יד אינה צריכה חסרון. וא"ת המינה שומר שכן דליתר קרא להכי אלא בשומר חנם מנ"ל אי משומר שכן מה לשומר שכן שכן חייב בגנבה ואזדה וי"ל כיון דשליחות יד חייב בתרוייהו אין זה אלא גילוי מילתא למילף דין של זה זזה: **קִרְנָא בְּלֹא שְׁבוּעָה**. וא"ת ורבי יוחנן ור' אלעזר דלית להו הך סברה מנ"ל דפ' ראשונה בשומר חנם ושניה בשומר שכן דזריש השואל (לקמן דף טז:). לא קיס לן אלא מהך סברה דקִרְנָא עדיפא ופי' רבינו שמואל דמסבֿרא ידעינן דצפרשה ראשונה כתיב כסף או כלים ורגילות הוא לשמרס בנחם דליכא זכו טרחא וצפרשה שניה כתיב צהמה דליכא טרחא ורגילות לשמרה בשכר אי נמי דלכ"ע אית להו דקִרְנָא עדיפא מכפילא בשבועה ומ"מ סבירא להו לר' יוחנן ולרבי אלעזר דאין ללמוד שומר שכן משומר חנם הקל שאין כן בשומר שכן ואע"ג דשומר שכן ודאי חמור שחייב בגנבה ואזדה ומאן דלא פריך סבר דמכפל אפילו פירכא לא עבדינן משום דמה דמשלם כפל הוא מחמת קולא שהוא פוטרי עצמו בגנבה דמפרש גריס מכלתין (דף ד. וסז) גבי תורת הומה לא פריך והשתא אתי שפיר הא דריש השואל (לקמן דף טז). גבי הא דגמר גנבה בשואל מק"ו דשומר שכן דפטור באונס וחייב בגנבה ואזדה שירכא לא עבדינן משום דמה דמשלם שאלא לא כל שכן ופריך מיה לשומר שכן דחייב ככפל ט' וצטוען טענת לסטים מוזיין והשתא תימה לפי מה דסבר דכפל הוי חומרא מאי פריך אלדבה כיון שהוא חמור הוה לו ליפטרי מנגנבה כדי שיתחייב כפל וע"ק ברייתא גופה שואל שחייב

בצבורה ומתה כו' אלדבה היא הנותנת דמפני שהוא חמור פטרי צו הגנבה כדי לחייבו ככפל ולפי מה דפרישית אתי שפיר וא"ת לר' יוחנן דסבר הכא דמכפל עבדינן פירכא וגם סבר רב יוסף דפרק הכונס (ב"ק דף מ. וסז) גבי שומר אזדה לר' יוחנן דלסטים מוזיין גנב הוא אם כן גנבה ואזדה בשואל מנ"ל די פריך בהשואל מה לשומר שכן שכן משלם כפל בלסטים מוזיין ו' ומשני לסטים מוזיין גזלן הוא איבעית אימא קִרְנָא בלא שבועה עדיפא וי"ל דלר' יוחנן נפקא ליה מוכי ישאל וי"ו מוסיף על ענין ראשון וכה"ג יליף התם לעניין פטור בצעלים ואע"ג דרבי יוסי ברבי נהוראי הוא סבר דקִרְנָא עדיפא או לסטים מוזיין גזלן הוא ור' יוחנן פליג בתרוייהו הא לא קשיא דר' יוחנן סבר כתנא דהכונס (ב"ק דף טז:). דקאמר לא אם אחרת בשומר חנם שכן משלם כפל לכך שלח זה יד חייב דקאי אמילתיה דרבי יוסי בר' נהוראי:

רַבָּא אָמַר לֹא תִימָא שְׁלִיחוֹת יד כו'. פרש"י דסבר אפילו כרבי אלעזר ואין להקשות לפירושו הא דקאמר ואידך שלא תאמר דיו והא תרוייהו זריכי לאינה זריכה חסרון ואידך אלעזר דהא לא יליף שומר שכן משומר חנם דהא דתר הכי פריך ולמ"ד ו' [שליחות יד] זריכה חסרון תרתי למה לי ולדידיה לא ילפינן חד מחבזריה אפילו הכי לא מוקמינן תרוייהו לדיו והיינו משום דכפ"ל דכיון דשליחות יד חייב בתרוייהו גלוי מלתא בעלמא למילף דין של זה זזה ועוד יש לומר דרבא זא לפרש דהא דאמר ר"א דא ודא אחת היא לא ששניהם זריכי לגופייהו כדאמרין אלא ששניהם מיותרין דגמר להו משואל וסבר רבא קִרְנָא עדיפא ושפיר גמר שומר שכן משומר חנם לכולי עלמא זה מזה מיהו ברייתא דהכונס (סז) סברה דלא ילפינן זה מזה דקמני לא אם אמרת בשומר חנם כו': **חֲדָא לְאוֹמֵר** [אֲךְ שְׁלִיחוֹת יד] אין צריכה חסרון. וא"ת וגילף משואל דאינה זריכה חסרון דמשעת משיכה חייב באונסיה מע"ג דלא נשתמש כדאמר בפ' השואל (לקמן דף טז.). גבי שואל קורדוס מחזירו כ"ש שומרין שמושכין להשתמש שלא מדעת צעלים שחייבים וי"ל בשואל דין הוא כיון דמושך לדעת צעלים חשיב כאילו נשתמש זה לדעת כן שאלה ולא לאוקמה בזילתא אזל שלא לדעת אינו חשיב כאילו כבר נשתמש בשביל משיכה לזדה לכך לא ילפינן משואל אלא משיכה שיש זה חסרון: **חֲדָא** דריו וחדא דברתניא. ולמ"ד נמי אינה זריכה חסרון דזריכי תרוייהו יליף שפיר ג"ש לכתניא לפי שיש כל כך מציזת זזה כמו זזה אם לא שלא ידו במלאת רעהו:

המפקיד פרק שלישי בבא מציעא

ואני אומר. ר' יוחנן פליג אדרבי יוסי בן נהוראי רביה ואמר אף היא לזורך נאמרה. ולוי ס"ל כרבי יוסי בן נהוראי למידרש מיניה דאין זריכה חסרון דאי מקרא קמא לא תיסק אדעתין לחיוביה עד דמחסר ליה: בשומר חנם נאמר ונקרב צעל הבית וגו' א בשומר שכן כתיב שצועת ה' תהיה וגו' א

ואמרין בהשואל (לקמן דף טז:). פרשה ראשונה נאמרה בשומר חנם שניה בשומר שכן וכתיב בתרוייהו אם לא שלח הא אם לא שמהיב דנצריס שהוא פטור עליהם כגון שומר חנם בין בגנבה בין באונסין דמדשלח זה יד קנאה וקמה דרשותו ושומר שכן פטור זמת או נשבר או נצבה דהיינו אונסין: **שומר חנם שפטור**. כל זמן שלא שלח זה יד דכתיב אם לא ימלא הגנב ונקרב בעה"צ א נשבע שלא שלח זה יד ולא פשע בשמירתו ופטור כדאמרין לקמן בשמעתין דהאי ונקרב שצועה הוא: **שומר שכן שחייב בגנבה ואזדה**. דפרשה שניה צו נאמרה וכתיב זה אם גנב יגנב כו' א: **לא כ"ש**. שאם שלח זה יד חייב באונסין: **דא ודא אחס** היא. כמשמעה של זו כך משמעה של זו לפי ששמיהן שולחו ואין כאן מקרא יתר: **מאי דא ודא אחס** היא. למה שמיהן שוות הלא לא הורכה השניה: **שומר חנם שפוטרי עצמו בטענת גנב**. כלומר גנב גנבה ממני וצאו עדים שהיא אצלו משלם תשלומי כפל דכתיב אם לא ימלא הגנב וגו' א כפל דכתיב קמא (דף סג:). אם לא ימלא כמה שאמר אלא שהוא עצמו גנבו מה כתיב אחריו אשר ירשיעון אלהים ישלם שנים. אזל שומר שכן אינו משלם כפל שאם טען נגנבה משלם קרן שהרי הוא חייב בגניצה וטענה אחרת אינה.

מציאה אותו ליד כפל: **קִרְנָא בלא שבועה עדיפא מכפילא בשבועה**. חמור שומר שכן שחייב בקרן עד שלא נשבע לשקר במקום ששומר חנם פטור דהיינו גניצה ואזידה משומר חנם שמשלם כפל ומהה זו אינה אלא לאחר שנשבע לשקר שנגנבה וצאו עדים שהוא גנבה כדי אחרבי כפל בטוען טענת גנב לאחר שבועה אחרבי כדלקמן בשמעתין: **רבא אמר**. אפילו לרבי אלעזר נמי אחיא דלא חיימא כו': **ופסיי משואל**. שחייבו הכתוב באונסין בשביל שכל הגאה שלו ושולח יד נמי כל הגאה שלו: ו' (ומה שואל) **שנדעת צעלים**. שלא זה יד לעשות מלאכתו חייב באונסין: **שומר חנם ושומר שכן**. השולחין יד שעושין מלאכתן שלא לדעת צעלים לא כ"ש דחייב שוב באונסיה: **למה נאמרה**. בשמיהן: **חדא לומר** לך **שליחוס יד אינה זריכה חסרון**: ואידך. האמורה בשומר שכן: **שלא תאמר** דיו **נצא כו'**. אם לא נאמרה בשאר שומרין ולמהה משואל הייתי אומר דיו לשליחות יד דשומרין שבה מדין שואל להיות כדדון: **מה שואל**. אם בעליו עמו כתיב לא ישלם אונסין אף שומרין ששלחו יד אם בעליו עמו יפטרי כתב קרא יתירא לחייבו אפילו בצעלים וגלי רחמנא בחדא והוא הדין בכולהו: **לשבועה**. והכי קאמר אם לא ימלא כמה שאמר שנגנבה אלא הוא גנבה והוא כבר נקרב אל הדיינין לשבועה ונשבע לשקר ואח"כ צאו עדים אשר ירשיעון הדיינין ישלם כפל: **אפה אומר**. קריבה לשבועה או אינו אלא קריבה לדין שמשעה שטען בצ"ד נגנבה אע"פ שלא נשבע ישלם כפל אם צאו עדים: **נאמר שליחוס יד למטה**. אכל שומר שכן שצועת ה' תהיה בין שניהם אם לא שלא: **ונאמר שליחוס יד למעלה**. ונקרב צעל הבית אל האלהים אם לא שלא: **אף כאן לשבועה**. למדנו שאין משלמין כפל ע"י טענת גנב אלא לאחר שבועה וגם למדנו שנפטר מנגנבה ואזדה בשבועה: ^[מקור?]

משואל דאינה זריכה חסרון דמשעת משיכה חייב באונסיה מע"ג דלא נשתמש כדאמר בפ' השואל (לקמן דף טז.). גבי שואל קורדוס מחזירו כ"ש שומרין שמושכין להשתמש שלא מדעת צעלים שחייבים וי"ל בשואל דין הוא כיון דמושך לדעת צעלים חשיב כאילו נשתמש זה לדעת כן שאלה ולא לאוקמה בזילתא אזל שלא לדעת אינו חשיב כאילו כבר נשתמש בשביל משיכה לזדה לכך לא ילפינן משואל אלא משיכה שיש זה חסרון: **חֲדָא** דריו וחדא דברתניא. ולמ"ד נמי אינה זריכה חסרון דזריכי תרוייהו יליף שפיר ג"ש לכתניא לפי שיש כל כך מציזת זזה כמו זזה אם לא שלא ידו במלאת רעהו:

אמר

מסורת הש"ס

- ↑ [לקמן טז: ב"ק ט:].
- ↑ [ב"ק סג: א.] (שמות כב),
- ↑ [רש"י מ"ו, ט] מהרי"מ,
- ↑ [ט"ז משני בלא ו' ר"מ,
- ↑ מהרי"מ,

תורה אור השלם
1 אם לא יקצא הגנב ונקרב בעל הבית אֶל הָאֱלֹהִים אִם לֹא שִׁלַּח יָדוֹ בְּמִלְאֶכֶת רָעוּהָ:
שמות כב ז

הגהות הב"ח
(א) גבי אחת היא משום דליכא:
(ב) שם דשלח זה יד:

מוסף רש"י

ונקרב וגו' לשבועה. שזיון שטוען וגונב מציא האיש ישבע שנגנבה ויפטרי (ב"ק סג:). או אינו אלא לדין. לפרעון. דשומר חנם שטוען נגנבה יטלם. דהאי קרא בשומר חנם כתיב כדאמרין בהשואל (שם). קִרְנָא בלא שבעה עדיפא מכפילא בשבועה. דכפל אינו בשומרין עד ששבע לשקר שנגנבה הימנו, ואח"כ צאו עדים. הלכך קנסא משום שצועה הוא דקנסיה רחמנא (שם טז:).

א [נמי פ"ד מהל' שאלה הלכה ב]:

פ [ב מיי פ"א מהלכות שמירות הל' צ סמנ עשין פט מוש"ע ח"מ ס' ללא ספק א]:

פא ג מיי פ"ד מהל' גניבה הלכה א טווח"מ ס' שנס:

רבינו חננאל

חייב. ורבי יוחנן דידיה אמר ואני אומר אינה משונה כלומר אין זה כולל ללמד מזה שאין שומר חנם קל משומר שכן שהרי חייבה תורה בשומר חנם שטען כי גנב ונמצא שהוא גנבו פטור מכפל מפני שחייב בשומר שכן בגניבה כך הייתי אומר כי שלח בו יד פטור א) מכפל ועוד אם יש לומר אי הכי נכתוב שליחות יד בשומר שכן וילמד שומר חנם ממנו איכא שהוא גנבו פטור מכפל לזימרי הכי כי שומר חנם ושומר שכן שנגנבו הפקדון שהיה בידם וטענו מכפל שומר שכן חייב לשלם מיד שהרי חייב בגניבה ואבידה ושומר חנם אינו חייב אלא עד שישבע שנגנב ואחר כך באו עדים שהוא גנבו הלכך לא זה לומר מזה ולא זה מזה הלכך לגופיה בא בתרוייהו ודעולם שליחות יד צריכה חסרון לטעמיה דר' יוחנן. ורבא דהוא ברתא אמר אינה צריכה [חסרון]. הא דאמר רבא לא תאמר שליחות יד לא בשומר חנם ולא בשומר שכן ותיחי משואל והא לא כתיבא שליחות יד בשואל כלל. כך פירושא צריך לכתוב לא בשומר חנם ולא בשומר שכן ויבואו וילמדו מן השואל ולמה נאמר בהן ללמד שאין צריכה חסרון ושלא תאמר דיו לבא מן הדין להיות כדדון כו' ופשוטה היא. שליחות יד דכתיבא בשומר חנם ובשומר שכן ואפי' אשואל וכי ישאל ו' מוסיף על ענין ראשון ואכילוי בשלשום כתיבא שליחות יד הני בולחו למה לי וכו'.

(א) נראה דל"ל פטור מאונסין.